

Більш високий рівень контрольованої компетентності є пріоритетним при визначенні середньозваженого бала:

$$CB = \frac{\sum_{i=1}^n B_i P_i}{\sum_{i=1}^n P_i}, \quad \text{бали} \quad (2)$$

де P_i – рівень компетентності, ступінь досягнення якої діагностується за допомогою конкретизованого завдання.

Висновки. Діагностика ступеня досягнення запланованих компетентностей, на нашу думку, є основним шляхом підвищення ефективності навчального процесу. В аспекті його якості. Облік трудовитрат студента при визначенні середньозваженого бала доцільно здійснювати за допомогою рівня обґрунтованої та запланованої компетентності, що підвищує об'єктивність процесу діагностики: більш високий рівень контрольованої компетентності є пріоритетним при оцінюванні. Компетентнісний підхід при формуванні засобів діагностики дозволяє визначити ступінь готовності студента до професійної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Салов В.А. Положение про кредитно-модульную систему организации учебного процесса / В.А. Салов, В.А. Салова, Т.А. Письменкова, Т.Г. Николаева. – Д.: Нац. горный ун-т. – 2008. – 30с.

УДК 378.1:339.13

РОБОТОДАВЕЦЬ ЯК СУБ'ЄКТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ВНЗ

Т.Й. Франчук

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, м. Кам'янець-Подільський, Україна, e-mail: franchuk.kpnu@gmail.com

Анотація. У статті порушується проблема актуальності та потенційних можливостей *an* формування конкурентного освітнього середовища ВНЗ на етапі переходу до стандартів ринкової економіки.

Ключові слова: освітній простір, конкурентоспроможність, ринок освітніх послуг, роботодавець.

THE EMPLOYER AS THE ENTITY TO PROVIDE COMPETITIVE EDUCATIONAL SPACE OF THE UNIVERSITY

Tetyana Franchuk

Ph.D. in pedagogical sciences, associate Professor of pedagogy Kamyanyets-Podilsk National University Named after Ivan Ogienko, Kamyanyetsk-Podilsk, Ukraine, e-mail: franchuk.kpnu@gmail.com

Abstract. The article raises the problem of actual and potential opportunities of an employer as a subject of forming competitive educational environment of the institute of higher education in transition to the standards of a market economy.

Keywords: educational environment, competitiveness, market of educational services, an employer.

Вступ. Формування ринкової економіки у всіх її сферах, гірничої промисловості і транспорту в тому числі, закономірно обумовлює необхідність трансформації її основ у сферу освітньої діяльності, формування ринку освітніх послуг, в основі якого – конкуренція за критеріями якості освіти, підготовки висококваліфікованого фахівця для відповідної галузі. Конкурентний освітній простір ВНЗ, його орієнтованість на потреби сучасного ринку праці виступає головним каталізатором реальних реформ у сфері освіти, пов'язаних з формуванням умов для переходу на європейські пріоритетні вектори та стандарти інноваційного розвитку, актуалізації його наукового компонента та реальної інтеграції виробничої, наукової та освітньої складових, спрямованих на забезпечення якості освітніх послуг, у нашому випадку – якості системи професійної підготовки майбутнього спеціаліста гірничої промисловості і транспорту.

На сучасному етапі розвитку професійної освіти спостерігається посилення тенденції формування співпраці університетів з роботодавцями, однак вона не є системною і потребує розробки та апробації більш продуктивних форм взаємодії як на стратегічному рівні, так і так рівні корегування цільового, змістового та технологічного аспектів підготовки висококваліфікованого фахівця.

Метою дослідження є вивчення можливостей форм взаємодії та співпраці роботодавця та професійного освітнього закладу, забезпечуючи їх взаєморозвиток, конкурентоспроможність на ринку праці через оптимізацію формування сучасного компетентного спеціаліста.

Проблеми інтеграції освіти, науки і виробництва були предметом досліджень А.Н. Авдулова, Т.С. Георгієвої, С.В. Т.А. Тартарашвілі, Н.Г. Хохлова.

За результатами досліджень, представлених в літературі, та власних теоретико-експериментальних пошуків у зазначеному аспекті, ефективними формами співпраці виробничих та освітніх інституцій є наступні:

- залучення роботодавців до модернізації навчальних програм, враховуючи найбільш суттєві проблеми практичної готовності спеціаліста до реальної виробничої діяльності;
- організація виробничих практик через продуктивну взаємодію викладачів та фахівців відповідної галузі в методичній підтримці практичної діяльності студента, комплексному оцінюванні його теоретико-практичної компетентності, готовності до виконання виробничих завдань передбаченого програмою рівня;
- проведення спільних наукових досліджень з залученням теоретичних та виробничих потужностей, дослідницького потенціалу викладачів, спеціалістів-практиків відповідної галузі та студентів;
- комплексне оцінювання професійної компетентності випускника вишу, відбір та їх працевлаштування на конкурсній основі;
- фінансування роботодавцями цільових освітніх програм професійної підготовки студентів, запровадження спеціальних стипендій, грантів та інших методів стимулювання їх освітньої діяльності.

Орієнтація на професійну компетентність випускника вишу (а не просто визначений об'єм знань та умінь їх використовувати в стандартизованих виробничих ситуаціях), співпраця освітніх і виробничих установ у зазначеному аспекті актуалізувала проблему формування цілісного освітнього простору вишу як головної умови забезпечення його саморозвивальності, конкурентності. Проблеми конкурентоспроможності ВНЗ досліджували В. Заболотний, А.М. Тибіня, З.І. Домбровський, Т. Решетілова, Ю. Петруня, І. Лошенюк, а також російські науковці Ю. Адлер, Г. Воробйов, Е. Гаффоророва, В. Балабан, І. Кравченко, Н. Нікітіна, І.Б. Ромонова, Ю. Рубін, Х. Фасхієв, О. Білаш, В. Лазарев. Так, І.Б. Ромонова трактує «конкурентоспроможність – це властивість вищого навчального закладу, яка визначає долю релевантного ринку освітніх послуг, що належать даному вишу, та можливість протистояти перерозподілу ринку на користь інших суб'єктів» [1]. Солідарні з позицією Р.О. Фатхутдінова, який визначає головні показники конкурентоспроможності ВНЗ: «...1) підготовка спеціалістів, які в змозі вести конкуренту боротьбу на внутрішньому та зовнішньому ринку праці; 2) спроможність розробляти конкурентні інновації в області освіти; 3) вміння вести ефективну політику в усіх сферах своєї діяльності» [2, с.37].

Виходячи з означених базових характеристик, закономірним є твердження: конкурентоспроможність ВНЗ безпосередньо залежить від рівня

сформованості цілісного освітнього простору, який ми трактуємо як результат узгодженої взаємодії всіх суб'єктів освітньої діяльності, що реалізується на цільовому, змістовому, процесуально-технологічному та діагностичному рівнях. Лише наявність узгодженої та цілеспрямованої діяльності педагогічного колективу, як команди, може забезпечити консолідовану орієнтацію на визначені показники якості, що визначають конкурентність ВНЗ на ринку освітніх послуг.

Конкурентний освітній простір передбачає наявність самодостатнього інструментарію, який би реально міг забезпечувати адекватний науково-методичний супровід процесу його формування, орієнтуючись на комплекс базових вимог щодо якості його функціонування, а також сучасні вимоги до професійної компетентності випускника, продиктовані роботодавцем відповідної сфери:

- індикатори (критерії, показники) конкурентного освітнього простору та конкретні діагностичні програми мають бути співвідносні головним показникам якості професійної освіти, зафіксованими у стратегічній програмі розвитку освітньої сфери;
- програми та механізми інноваційних змін повинні мати адекватний науково-методичний супровід, який містить базові інваріантні позиції цілісного реформування системи і може бути адаптованим до модернізації у їх контексті всіх сегментів освітньої системи через активну взаємодію її суб'єктів – реальних учасників педагогічного процесу, та роботодавців як замовників освітніх послуг;
- формування пакету стимулюючих заходів, пов'язаних з мотиваційними спонуканнями щодо самоактуалізації кожного суб'єкта освітньої діяльності як з творення цілісного конкурентоспроможного освітнього простору вишу, так і творення власного у його контексті.

Освітнє середовище повинно бути відкритим для інновацій, що мають адекватне теоретико-експериментальне обґрунтування, сприйнятливим для авторських наукових проектів щодо реформування освіти за заданим спрямуванням, особливо, коли авторами є безпосередні учасники освітньої діяльності. Саме інтеграція науки, освіти та виробництва в рамках вишу покликана вирішувати базове протиріччя між теорією і практикою, реальною науковою діяльністю викладача і процесом його професійного саморозвитку.

Означений підхід сприятиме вирішенню проблеми формування науково-професійної компетентності викладача, який без високого наукового потенціалу не зможе ефективно працювати в режимі особистісно орієнтованої професійної освіти, забезпечувати перманентність професійного саморозвитку. Альтернативою творення власної професійної позиції, методики

та стилю професійної діяльності на науковій основі є копіювання інноваційних освітніх технологій, що за своєю суттю в системі компетентнісної освіти є приреченим.

В такий спосіб проектуватимуться зміни щодо ставлення до наукової діяльності в рамках написання дисертації, навчання в аспірантурі, докторантурі не як до автономного самодостатнього періоду, успішне завершення якого є безальтернативною умовою, що надає право пожиттєво займатись викладацькою діяльністю, а як до свого роду стартового майданчика, який формує потенціал наукового підходу до професійного саморозвитку, а відтак і конкурентоздатності на ринку освітніх послуг.

Саме ця ситуація формує позицію викладача як суб'єкта наукової діяльності, професійного саморозвитку не як автономних сфер діяльності (класичний варіант, коли наукова діяльність реалізується як додаткова, часто вимушена, формальна), а взаємозалежних, взаємообумовлених, які інтегрально забезпечують його конкурентоздатність.

Отож, створення конкурентного освітнього простору є найбільш ефективним механізмом, що забезпечує поступальний, поетапний інноваційних розвиток професійної освіти, орієнтуючись на ринкові показники якості, базовими характеристиками якого можуть виступати наступні:

- узгодженість діяльності всіх суб'єктів розвитку освітньої системи, її складових, спрямованість на реалізацію визначеного спільно з роботодавцями блоку цінностей;
- культивування позиції викладача, роботодавця як реальних суб'єктів визначення стратегії та програми модернізації та оптимізації освітньої системи;
- інтеграція освіти, науки та виробництва, трактування наукової діяльності як потужного фактора модернізації системи професійної освіти майбутнього фахівця;
- формування системи конкуренції, в основі якої – професійна компетентність та реальна якість професійної діяльності викладача;
- позитивний емоційний мікроклімат освітнього простору, що сприяє конструктивній творчій діяльності, професійному зросту, особистісній самореалізації його суб'єктів;
- програмуванню кожного нового етапу розвитку освітнього простору повинна передувати комплексна діагностика за визначеними параметрами якості, яка дасть можливість цілеспрямовано збагачувати надбання, вирішувати актуальні проблеми.

У контексті вищезазначеного можна акцентувати увагу на конкретному об'єкті спільного інтересу освітньої та виробничої галузі відповідного спрямування, де об'єктивуються потужні інтеграційні можливості. Йдеться про

модель випускника вишу, визначення та структурування його базових компетенцій, які в комплексі обумовлюють його здатність до продуктивної виробничої діяльності.

Формування образу (моделі) сучасного компетентного фахівця і забезпечення його практичної реалізації в процесі професійної підготовки спеціаліста повинно базуватись на єдиній концепції, яка проектує поетапний перехід від традиційної освіти, що реалізується за формулою «мене вчать» до інноваційної освіти, що реалізується за формулою «я вчуся». Це можливо за умови створення цілісного освітнього простору (в основі якого – узгоджена взаємодія всіх суб'єктів освітнього процесу, їх максимальне спрямування на формування компетентного фахівця як інтегральної цілі професійної освіти), сприятливого для самоактуалізації, самореалізації потенціалу кожного студента, проектування на його основі індивідуальної траєкторії професійного становлення.

Вважаємо, що головною умовою забезпечення ефективності формування професійних компетенцій майбутнього фахівця є їх адекватна структуризація, а далі – формування системи, що означає не лише комплекс складових, а і рівень та характер їх взаємодії. Як для викладача, так і для студента має бути сформоване цілісне, рельєфне уявлення про образ кінцевого результату професійного навчання, в якому акумулюються ключові професійні компетенції.

Означені функції і, відповідно, статус системо твірною компонента професійної освіти може, на нашу думку, реалізувати модель «Випускник», яка потенційно може програмувати цілісність підготовки студента, орієнтацію на базові професійно значущі утворення – компетенції.

Також створення моделі «Випускник» та системи її реалізації сприяє забезпеченню інтеграції всіх її суб'єктів (викладачів, студентів, роботодавців) та формування в такий спосіб цілісного освітнього простору, спрямованого на реалізацію визначеної системи професійних компетенцій випускника. Це дає можливість:

– забезпечити орієнтацію не лише на європейські, а і на світові освітні стандарти, за якими рейтинг навчального закладу визначається виключно за якісними характеристиками його випускника, рівнем його конкурентоздатності на ринку праці. Всі інші кількісні та якісні показники функціонування системи трактуються як засоби реалізації означеної вище центральної мети. Отож, модель «Випускник» є головним критерієм як моніторингу, так і аналізу ефективності освітньої системи навчального закладу;

– формувати професійну підготовку як цілісну систему, що набуває тенденцію до саморозвитку, в основі якої – «робота над моделлю» як в теоретичному, так і практичному аспектах;

– орієнтуватись на модель «випускник» як реальний вектор удосконалення системи організації навчальної діяльності студента, а також вивчення всіх навчальних дисциплін (не як самодостатніх одиниць, а з проекцією на студента як суб'єкта майбутньої професійної діяльності);

– формування педагогічного колективу як команди, що працює на спільну ціль, потребує узгодженості дій (цілісний освітній простір), а значить і перманентного професійного спілкування, інших форм продуктивної взаємодії, включаючи системну співпрацю з роботодавцем;

– актуалізації додаткового резерву – цілеспрямована осмислена робота студента над реалізацією моделі «Я-випускник» (студент як суб'єкт особистісного та професійного само творення).

Ми визначили такі умови продуктивної реалізації моделі «Випускник» в системі професійної освіти.

1. Для того, щоб модель «Випускник» була основою розвитку освітньої системи, вона має стати предметом співпраці всіх її суб'єктів (роботодавця, студентів, випускників, викладачів), в іншому випадку може лише йтися про автономну роботу всіх учасників системи в рамках формально визначених повноважень.

2. Система роботи над моделлю «Випускник» та умовами її реалізації повинна бути перманентною і виступати основним суб'єктом проектування та регулювання будь-яких змін, які привносяться в систему. Протидіяти формальним нововведенням, які тільки дискредитують стандарти компетентнісної освіти, може лише принцип, за яким ніякі реформації не можуть запроваджуватися, допоки не буде обґрунтована та доведена їх результативність з позиції реальних критеріїв, зафіксованих в моделі та концепції її реалізації.

3. Процес професійної підготовки спеціаліста повинен постійно супроводжуватись діагностикою, самодіагностикою та комплексним моніторингом системи за критеріями, що визначають ефективність реалізації моделі «Випускник», і, відповідно «Я-випускник».

4. У процесі навчальної діяльності повинно забезпечуватись формування позиції студента як суб'єкта власного професійного розвитку, здатного трансформувати модель «Випускник» на рівень «Я-випускник» (основа компетентнісної, а відтак і кредитно-модульної освіти). Це можливо за умови, якщо студент – реальний суб'єкт формування та коректування моделі та субмоделі, співтворець навчального процесу.

5. Формування системи навчальних та виробничих практик як цілісного простору поетапного формування професійної діяльності, природного контенту діагностики рівня професійної компетентності спеціаліста за найбільш

значущими особистісними та професійними критеріями моделі «Випускник». Підвищення статусу всіх видів практик, формування у студента переконання в тому, що виробнича практика – ціль професійної підготовки, а відтак і освітньої системи, все решта по відношенню до неї слід трактувати як засоби (навчальні дисципліни, наукова, самостійна робота та ін.).

6. Система продуктивної взаємодії з роботодавцем по узгодженню потреб виробництва та умов підготовки спеціаліста (взаємозв'язок органічний і однаковою мірою визначає ефективність їх функціонування). Окрім того, в основі роботи цих структур – спільність базових проблем діяльності як змістового, так і технологічного характеру, які можуть вирішуватись в рамках таких форм взаємодії як «круглі столи», науково-практичні конференції, виконання наукових робіт на замовлення, презентації ідей та ін.

7. В основу системи рекламних матеріалів щодо ВНЗ та конкретних спеціальностей повинні бути покладені у популярній формі сучасні продуктивні підходи вишу до підготовки конкурентоспроможного спеціаліста. За таких умов головним рекламним агентом стане як роботодавець, так і сам студент, які реально можуть оцінити дієздатність освітньої системи.

8. Необхідно також сформувати систему взаємовідносин з випускниками ВНЗ безвідносно до рівня ефективності професійної діяльності. Успішні студенти можуть співпрацювати з викладачами, кафедрами, студентами, пропонуючи «продукти своєї діяльності для систематизації та узагальнень на рівні теоретико-методичних обґрунтувань, а також конкретних апробованих авторських зразків організації виробничої діяльності. У цьому процесі також є значний рекламний потенціал. Випускники, які мають проблеми в професійній діяльності, повинні знати, що вони можуть отримати реальну допомогу (консультації, методичні рекомендації, інформаційні матеріали) у ВНЗ, де вони навчалися.

Висновок. За результатами досліджень значна частина студентської молоді пов'язує своє майбутнє з можливістю продовження навчання та подальшого працевлаштування за кордоном. Загалом негативно оцінюючи тенденції бачення життєвих перспектив молоді не у своїй державі, можна використати окремі мотиви на користь привнесення європейських стандартів в систему вітчизняної освіти, зокрема, в частині підготовки до професійної діяльності в умовах ринку праці. Той факт, що студент може навчатись багато років, вносячи високу платню, і не завершити навчання, доки не отримає відповідного рівня кваліфікації, визнаного роботодавцем, тобто сформованості системи професійних компетенцій відповідно до моделі «Випускник», примусить його дійти висновку, що йому «не вигідно» вчитись абияк (задля диплому) передусім з економічної точки зору. Також статус вишу визначається виключно за рівнем професійної підготовки випускника, тому він

«не випустить» фахівця, допоки не отримає гарантію його готовності до відповідного рівня діяльності (диференціюючи цей рівень адекватним оцінним балом), що інтегрально визначає рівень конкурентоспроможності на ринку праці. Отож, конкурентоспроможність освітньої системи безпосередньо залежить від конструктивності співпраці з роботодавцем, так само актуальною є і зворотна залежність якості виробництва від якості професійної освіти.

Слід зазначити, що допоки в системі професійної освіти конкурентність лише декларується, реально ж вона є пригніченою. Імітування конкуренції, як і будь-яких реформ – це деструктивний процес практично рух у минуле.

ЛІТЕРАТУРА

1. Романова И.Б. Управление конкурентоспособностью высшего учебного заведения / И.Б. Романова. – Ульяновск : Средневолж. науч. центр, 2005. – 140 с.
2. Фатхутдинов Р.А. Управление конкурентоспособностью вуза / Р.А. Фатхутдинов // Высш. образование в России. – 2006. – № 9. – С. 37–38
3. Хохлов Н.Г. Теория и практика подготовки инженеров на основе интеграции обучения, науки и производства. Автореф. Дисс. ...д-ра пед. наук.- М: - 1993. – 50 с.

УДК 331.53

АДАПТАЦІЯ МОЛОДІ НА РИНКУ ПРАЦІ

В.О. Шевченко¹, Т.А. Федотова²

¹студент групи ЕС – 12 кафедри економічної кібернетики Дніпропетровського національного університету імені О. Гончара, м. Дніпропетровськ, Україна, e-mail: shevchenko_vlad1993@mail.ru

²кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та управління національним господарством Дніпропетровського національного університету імені О. Гончара, м. Дніпропетровськ, Україна, e-mail: feduy@ukr.net

Анотація. В роботі проведено теоретичне дослідження впливу молоді на ринок праці, їх взаємозв'язок. Вплив системи освіти на молодь.

Ключові слова: адаптованість працівника, професійна адаптація, кредитно-модульна система, флексибілізація, самозайнятість.

ADAPTATION OF YOUTH IN THE LABOR MARKET

V.O. Shevchenko¹, T.A. Fedotova²

¹Student of group EC – 12, Department of Economic Cybernetics, Dnepropetrovsk National University named after O. Gonchar, Dnepropetrovsk, Ukraine, e-mail: shevchenko_vlad1993@mail.ru